

Тетяна ОГАРЕНКО,

orcid.org/0000-0002-8400-1670

кандидат філологічних наук,

доцент кафедри української мови та журналістики

Центральноукраїнського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка
(Кропивницький, Україна) *tetogarenko@gmail.com*

Тетяна ЛІШТАБА,

orcid.org/0000-0002-6060-0900

кандидат філологічних наук,

доцент кафедри української мови та журналістики

Центральноукраїнського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка
(Кропивницький, Україна) *tanya@lishtaba.com*

СИНТАКСИС ПОЕЗІЙ А. С. МАЛИШКА

У статті проаналізовано синтаксичний рівень поетичних творів А. С. Малишка. Узагальнено підходи до класифікації речень за структурним і семантичним принципами. Звернено увагу на особливості вживання в поезіях митця синтаксичних одиниць з різною метою висловлювання: розповідних, питальних, спонукальних. Питальні речення в поезіях зазвичай не виконують свого прямого призначення – не формують питання, яке потребує відповіді. Вони несуть важливу стилістичну функцію – створюють ефект роздуму, наітовхують читача на міркування.

Доведено, що окличні речення яскраво передають емоційний настрій автора, героя, а це забезпечує потужний вплив поезії.

З погляду структури А. С. Малишко вживає різноманітні конструкції. Речення, в яких функціонує тільки граматичний центр і відсутні другорядні члени, не продуктивні в поетичних текстах письменника. Частіше в поезіях А. С. Малишка вживаються речення з декількома другорядними членами для змалювання повної, яскравої картини.

Помітною особливістю поезій письменника є вживання однорідних обставин місця, виражених приїменниково-іменниковими конструкціями.

Аналіз текстів підтвердив, що потужними стилістичними ресурсами характеризуються речення з відокремленими членами речення. Оскільки відокремлюються тільки другорядні компоненти, то автор може, змінюючи місце, поширеність другорядних членів речення, ставити їх у позицію відокремлення і таким чином зосереджувати увагу на визначених характеристиках.

Різні типи складних одиниць у поетичних текстах виконують неоднакову функцію.

Складносурядні речення традиційно вживаються для зображення картин природи. Залучення тих чи тих сполучників сурядності дозволяє передати такі відношення, які запрограмовані письменником. Найпродуктивніше А. С. Малишко вживає складносурядні речення з єднальними сполучниками, завдяки яким передається значення одночасності.

Поряд зі складносурядними одиницями найпродуктивнішими реченнями для зображення природи є безсполучникові конструкції.

Аналіз засвідчив, що для поезій А. С. Малишка характерним є вживання складнопідрядних речень розчленованого типу, в яких підрядні частини виражають різноманітні обставинні значення.

Ключові слова: поезії А. С. Малишка, синтаксичний рівень, стилістичні функції, прості речення, складні речення.

Tetiana OHARIENKO,

orcid.org/0000-0002-8400-1670

Candidate of Philological Sciences,

Associate Professor at the Department of Ukrainian Language and Journalism
Central Ukrainian State Pedagogical University named after Volodymyr Vynnychenko
(Kropyvnytskyi, Ukraine) *tetogarenko@gmail.com*

Tetiana LISHTABA,

orcid.org/0000-0002-6060-0900

Candidate of Philological Sciences,

Associate Professor at the Department of Ukrainian Language and Journalism
Central Ukrainian State Pedagogical University named after Volodymyr Vynnychenko
(Kropyvnytskyi, Ukraine) *tanya@lishtaba.com*

SYNTAX OF POETRY BY A. S. MALYSHKO

The article analyzes the syntactic level of poetic works by A. S. Malyshko. The approaches to the classification of sentences according to structural and semantic principles are generalized.

Attention is paid to the peculiarities of the artist's use of syntactic units in poetry for different purposes of expression: narrative, questionable, prompting. Interrogative sentences in poetry usually do not fulfill their direct purpose – do not formulate a question that needs an answer. They carry an important stylistic function - the effect of reflection is created, prompting the reader to think.

It is proved that exclamatory sentences vividly convey the emotional mood of the author, the hero, and this provides a powerful influence of poetry.

From the point of view of the structure of A. S. Malysenko uses various designs. Sentences in which only the grammar center functions and there are no secondary members are unproductive in the poetic texts of the writer. More often in the poetry of A. S. Malysenko sentences with several secondary members are used to make a complete, vivid picture.

A notable feature of the writer's poetry is the use of homogeneous circumstances of the place, expressed by preposition-noun structures.

The analysis of texts confirmed that powerful stylistic resources characterize sentences with separated sentence members. The author can, by changing the place, the prevalence of secondary sentence members, put them in a position of separation and thus focus on certain characteristics because only minor components are separated.

Different types of complex units in poetic texts perform a different function.

Complex sentences are traditionally used to image pictures of nature. The involvement of certain conjunctions of surrealism allows you to convey such relationships that are programmed by the writer. The most productive A. S. Malysenko uses complex sentences with connective conjunctions, through which the value of simultaneousness is transmitted.

Along with compound units, the most productive sentences for depicting nature are incoherent constructions.

The analysis showed that for the poetry of A. S. Malysenko is characterized by the use of complex subordinate sentences of the dismembered type, in which the subordinate parts express various circumstantial meanings.

Key words: *poetry of A. S. Malysenko, syntactic level, stylistic functions, simple sentences, complex sentences.*

Постановка проблеми. Багато уваги з боку науковців приділено творам А. С. Малишка, якого по праву вважають одним із найталановитіших українських митців слова. Для мовного стилю письменника характерне багатство лексики (синонімів, фразеологізмів, влучних і дотепних висловів), адже, як відомо, він є майстром художньої, передусім словесної деталі. Мовна картина творів митця розглянута в різних аспектах дослідниками, але переважно всі вони зосереджені на літературознавчих проблемах художнього світосприйняття, тоді як багатство словесної виражальної спадщини часто залишено поза увагою. Лінгвопростір текстів автора вивчений недостатньо, хоча він не менш цікавий із погляду рівнів мовної системи, стилістичного багатства, художньої деталізації оповіді. Творчий доробок письменника, безперечно, заслуговує на окреме дослідження з питань використання синтаксичних одиниць для вираження поетичного задуму митця.

Аналіз досліджень. Творчість А. С. Малишка більше викликала зацікавлення літературознавців, ніж лінгвістів. Аналізувалися фольклорні витоки творчості поета, римостиль, у цілому мовна особистість Андрія Малишка. Вивчення синтаксичних особливостей творів А. С. Малишка до цього часу не проводилося, тому запропонована тема є актуальною.

Мета статті – проаналізувати синтаксичний рівень поетичних творів А. С. Малишка.

Виклад основного матеріалу. У синтаксичній науці речення класифікують за різними критеріями. Просте речення визначають за мінімальною кількістю головних членів, тобто воно має один граматичний центр. Монограматичний центр формують або два головні члени – підмет і при-

судок (якщо це двоскладне речення), або тільки один головний компонент (якщо це односкладне речення), або неподільна на члени речення синтаксична одиниця (нечленоване речення).

Прості неускладнені речення обов'язково мають у своєму складі граматичну основу. Предикативний центр може виражатися двома головними членами чи одним, тому в мові функціонують двоскладні й односкладні речення. Залежно від наявності/відсутності другорядних членів конструкції можуть бути поширені чи непоширені. Усі зазначені типи синтаксичних одиниць живаються в поезіях А. С. Малишка.

За метою висловлювання традиційно речення поділяються на розповідні, питальні, спонукальні. Частина синтаксистів виокремлює ще й бажальні одиниці.

Питальні речення в поетичних текстах А. С. Малишка частіше не мають власне питального значення, не потребують конкретної відповіді, тобто функціонують риторичні питання, наприклад: *Куди ти мчиш, куди летиш, / Моїх поривів птице рання?* (Малишко, 1986: 200); *Чи побачу милі твої плечі, / Очі – мов прозорі янтари?* (Малишко, 1986: 67); *Ти, хмарино у небі, / Ти, сестрице срібляста, / Ти скажи, – біля тебе / Не проходило щастя?* (Малишко, с. 92); *Чи морською синьою травою / Ти круг пальця хлопця обвела?* (Малишко, 1986: 159).

Питальні речення можуть виконувати важливу стилістичну функцію. Так, у поезії «Я скажу тобі...» кожна строфа закінчується питальним реченням, однак ці конструкції не потребують відповіді, а завдяки питальним реченням створюється ефект роздуму, міркування: *Я скажу тобі в саду, / Серце в слово покладу: / Що ж ти*

ходиш до другої / Не на радість, а біду? / ... Чи вона тайть злобу / На годинку, на добу? / Чи вона тебе згадає / Хоч для мене на журбу? (Малишко, 1986: 66–67). Стилістичний прийом епіфори активізує сприйняття поезії.

Спонукальні речення виражають заклик до дії, але він може мати різні модальні відтінки. Наприклад, наказ, рекомендацію: *Линь же вгору! Рвися вгору!* (Малишко, 1986: 69), – *Огнем, і кулею, й прикладом / Глуши все кодро до ноги...* (Малишко, 1986: 94); прохання: *А вийди, хазяїне, з хати / Та кинь своїм оком на все...* (Малишко, 1986: 75), *Дивною і вічно молодого / Одгукни у моїй душі* (Малишко, 1986: 303); нейтральне трактування: *Упали на чоло сивини / І слово упало: – Ходім* (Малишко, 1986: 104); *Посідаймо біля нього ми, / Де на струни падають громи, / Ластівки на вилеті гарячому* (Малишко, 1986: 203).

Синтаксичні конструкції, які не містять емоційного забарвлення, називаються неокличними й подають інформацію без почуттів. У таких реченнях не прочитується авторське бачення зображуваного, як-от: *Згадають степи в супокі, / Далекіх громів багрянці, / І коней в поході, і зброю, / Затиснуту міцно в руці* (Малишко, 1986: 77); *Шумливі верби голубили, / Хилили гіллями на схід. / Високо ластівки летіли, / Вони ж не рвалися услід* (Малишко, 1986: 299). На відміну від неокличних окличні речення яскраво передають емоційний настрій автора, героя, а це створює потужний вплив на сприйняття поезії. Наприклад: *Найсвятіше слово наше – мати, / Рідна земле, правда і любов!* (Малишко, 1986: 118); *Тільки небо, незвичайне небо!* (Малишко, 1986: 126); *Земля моя, душі ясна вірада, / Багрець лісів, ніколи не в'ялись!* (Малишко, с. 128); *Які шляхи в ранковій сивині! / Як море трав схилилось від роси! / Яка земля у сонячній огні, / І яблуні – мов білі паруси!* (Малишко, 1986: 167).

Речення, в яких функціонує тільки граматичний центр і відсутні другорядні члени, непродуктивні в поетичних текстах А. С. Малишка. Такі одиниці не містять означальних, обставинних поширювачів, тому передають інформацію тільки про предмет і його предикативну характеристику, наприклад: *Чайка вироста. / Дише хвиля* (Малишко, 1986: 61). Однак для поетичних текстів важливими є саме додаткові поширювачі, які містять ширші можливості для опису явищ, тому продуктивним є вживання поширених речень. Конструкція може містити тільки один другорядний член, як-от: *Тут жив співець* (Малишко, 1986: 201). Частіше в поезіях А. С. Малишка вживаються речення з декількома другорядними

членами для змалювання повної, яскравої картини, наприклад: *Опаде сонце русе / Ген побіля хати* (Малишко, 1986: 169); *Вікові зелені кручі / В осінній обнові* (Малишко, 1986: 189); *Зимніх вулиць течія невпинна / Широко огнями розлилась* (Малишко, 1986: 205); *Пісня рветься перед боєм / В зимову холодну пору* (Малишко, 1986: 55); *Вилітають сині вітровії / Прямо з чорноморської землі* (Малишко, 1986: 61).

Односкладні речення функціонують у мові паралельно з двоскладними, але відрізняються способом вираження предикативності. Один головний компонент сконцентровано, економно передає інформацію, яка у двоскладному розподілена між підметом і присудком. Отже, односкладні речення економніші й динамічніші порівняно з двоскладними. У поезіях А. С. Малишка трапляються односкладні номінативні (називні) речення: *Яке безмежжя!* (Малишко, 1986: 88), дієслівні безособові: *Вересневі, прозорі / Згадують неважко* (Малишко, 1986: 220). Найбільш продуктивно вживаються означено-особові, які проводять пряму паралель з автором-героєм, тобто особа визначена й відома, як-от: *Яблуко візьму. Угледжу цвіт / У саду із листям тополним* (Малишко, 1986: 63); *Проведу тебе до поля, / Гляну в очі, на уста...* (Малишко, 1986: 164); *Назову тебе уперше, мила, / Рибкою, і щастям, і зорею...* (Малишко, 1986: 165); *Із шуки зварим юшку* (Малишко, 1986: 220).

Прості ускладнені речення у творах А. С. Малишка вживаються продуктивно.

Ускладнені речення, які посідають проміжне місце між простими неускладненими й складними, активно вживаються в сучасній українській мові. Перевага таких одиниць полягає в тому, що вони дають змогу передати більше інформації, не обтяжуючи конструкцію зайвим граматичним центром. Ускладнювальні компоненти виконують різну стилістичну функцію в поетичних творах.

Однорідні члени речення дозволяють перерахувати однотипні поняття. А. С. Малишко вживає речення з однорідними підметами, однак нечасто: *І льотчики, і мореходи, / І яблунівські старики / Стоять над плесами ріки, / Минулі згадують походи* (Малишко, 1986: 205); *Зерно і камінь, суша і вода / Достойні бути зображені в картині...* (Малишко, 1986: 253); *Дорога й луг, стежина й брід – / Все спалене твоє...* (Малишко, 1986: 107); з однорідними додатками: *Любов свою і жаль / Виспівав за дев'яносто років / Про серця, і сонце, і печаль* (Малишко, 1986: 60); *Тихі води дніпрові / Я стрічав у дорозі, / Сині хмари, діброви, / Снілі ранки та грози*

(Малишко, 1986: 91). Найпродуктивніше вживаються конструкції з однорідними присудками, бо саме дієслівні компоненти допомагають створити ефект градації, динамічності: *Русявий гармоніст лади настроїв*, / *Шукав мотивів тихих і незлих* (Малишко, 1986: 232); *Сірий вовк помчав на тропи горні*, / *В темні пущі дівчину поніс* (Малишко, 1986: 263); *Шепче вітер на валу*, / *Гонить хвилю немалу...* (Малишко, 1986: 214).

Помітною особливістю поезій А. С. Малишка є вживання однорідних обставин місця, виражених прийменниково-іменниковими конструкціями, наприклад: *За ліском, за проліском* / *Бігають зайчата* (Малишко, 1986: 220); *За колоссям кровистим*, / *За ліском бере золистим* / *Грають сурмачі* (Малишко, 1986: 227).

Потужними стилістичними ресурсами характеризуються речення з відокремленими членами речення. Оскільки відокремлюються тільки другорядні компоненти, то автор може, змінюючи місце і поширеність другорядних членів речення, ставити їх у позицію відокремлення й таким чином зосереджувати увагу на визначених характеристиках.

Надзвичайним впливом характеризуються відокремлені непоширені означення, оскільки зазвичай вони не виділяються, тому автор створює умови для відокремлення з певною метою – підкреслити саме цю означальну характеристику, наприклад: *І дивляться соняхи, тягнуться, ніжні*, / *До сонця у небо, до сонця, та й годі!* (Малишко, 1986: 256); *Спить земля, охмарена і славна*, / *А в Путивлі кричє віща птиця* (Малишко, 1986: 174).

Відокремлені означення й прикладки завжди навантажені за змістом, їхнє пунктуаційне виділення сприяє інтонаційному наголошенню, в такий спосіб уся увага читача концентрується на визначеному компоненті. Наприклад: *І слава наша, числами незлічена*, / *Породить слова праведний огонь...* (Малишко, 1986: 117); *Берези, ніжні босоніжки*, / *Задумались про синій вечір* (Малишко, 1986: 252); *Гонець крилатий – сивий голуб* – / *До хати лине з-під небес* (Малишко, 1986: 295); *Дядько мій, Микита-чорнокнижник*, / *Швець і мрійник, славний чоловік*, / *Все життя розповідав про ніжність*, / *Хоч її не бачив цілий вік* (Малишко, 1986: 122).

Відокремлені обставини теж мають підкреслене значення в разі виділення, однак воно не таке визначальне, як у відокремлених означень і прикладок: *Вони дають данину славі*, / *Сховавши радощі й жалі* (Малишко, 1986: 225);

Більшого забарвлення набувають відокремлені обставини, виражені порівняльними кон-

струкціями, як-от: *Як фата моргана, проходять хмари*, / *Високі, далекі, ясні кораблі* (Малишко, 1986: 115); *Я на стайні коневі, як другу*, / *Обережок у жолоб підкину* (Малишко, 1986: 71); *Несе у серці заповіт*, / *Як гордий Прометей* (Малишко, 1986: 107); *Як спогади солдатських душ*, / *Лежать перегорілі трави* (Малишко, 1986: 194).

Синтаксично ізольовані конструкції (вставні, вставлені одиниці, звертання) не виступають членами речення, але для змісту є надзвичайно важливими. Так, неможливі поетичні тексти без звертань. А. С. Малишко вживає в ролі звертань іменники на позначення конкретних понять-осіб, як-от: *Я тебе згадаю, дівчино*, / *Золоту мою красу* (Малишко, 1986: 68); *Спи, засни, моя дитино*, / *Спи, моє маля...* (Малишко, 1986: 267). Нерідко такі звертання поширені для повноти характеристики, наприклад: *Де ти, мій милий, спочив опівночі*, / *Де тобі снилися очі дівочі?* (Малишко, 1986: 128); *Здоров, мій друже, мій старий Оксене*, / *Ми скільки літ не бачились з тобою...* (Малишко, 1986: 157).

Для поезій А. С. Малишка продуктивним є вживання в ролі звертань персоніфікованих явищ, це створює ефект пафосу, піднесеності, наприклад: *О мій врожаю, світла моя доля*, / *Візьму я колос, тихо колигну...* (Малишко, 1986: 88); *Зоре ж моя світанкова*, / *Палай наді мною!* (Малишко, 1986: 189); *– Дзвени, дзвени, маленька пташко*, / *У весняну блакитну рань*, / *Щоб не було в дорозі важко*, / *Неси тривогу сподівань* (Малишко, 1986: 195); *Ви, степи широкії, ти, дорого збита*, / *Жито потолочене та сиві небеса!* (Малишко, 1986: 101).

Для української літературної мови нормативним є вживання звертання у формі кличного відмінка. У текстах А. С. Малишка переважно дотримано таких вимог. Уживання в називному відмінку можливе тоді, коли такої форми вимагає розмір вірша або ж уживається іменник у формі множини.

Вставні компоненти допомагають авторові виразити додаткові модальні відтінки. Аналіз показав, що письменник не часто вводить такі одиниці, що зумовлено, очевидно, специфікою поетичних текстів: *Здається, вчора ми ще тут ходили* / *Збирають гриби і стиглі полуниці...* (Малишко, 1986: 172); *...Син її служить десь на границі* / *З рік, може, буде, а може, й два* (Малишко, 1986: 227); *Може, дні минуть лихі в самотині?* (Малишко, 1986: 285).

Більш продуктивно вживаються вставлені конструкції. Якщо вставні одиниці містять суб'єктивну оцінку, то вставлені передають об'єктивну модальність, тобто дають додаткове

до основного повідомлення. Це можуть бути й супровідні доповнювальні одиниці, й пояснювальні, й компоненти із семантикою уточнення, наприклад: *Везли у заметілі / (санчат скрипучий біг)* (Малишко, 1986: 210); *І не подумай, що забув про тебе, / (ожина в полі, поїзди і сміх...)* (Малишко, 1986: 241); *Люблю недаром / За крила міцні чи за бистре око / (Вбиває гадюку одним ударом, / А потім в небі кружляє високо)* (Малишко, 1986: 251); *Це бачив день, що ходить пішки / (Він може свідком бути при ділі)...* (Малишко, 1986: 253); *Мій дядько, швець Микита-чорнокнижник, / Горілку пив і клад шукав щоліта / (Нажив горба і волосом поси-вів / За тим немудрим шевським ремеслом)...* (Малишко, 1986: 286);

Синтаксис поетичних творів А. С. Малишка надзвичайно багатий, тому трапляються речення не тільки з одним, а й з декількома ускладнювальними компонентами. Такі синтаксичні одиниці дають повну яскраву картину.

У реченні можуть поєднуватися однорідні й відокремлені члени, наприклад: *І тоді від сходу, ніби птиці, / Поповзли хмарини сизокрилі, / Оросили землю до зірничі, / Оросили землю, гожі й милі* (Малишко, 1986: 62); *Я сміюся, одинокий, / І печалюся з тобою* (Малишко, 1986: 65).

Однорідні члени речення можуть уживатися в реченні поряд зі звертанням, відокремленою прикладкою, як-от: *Ниво родюча, квітко-розмай, / Милому звістку неси, передай* (Малишко, 1986: 128); *Не сумуй одна, / Не журиш одна, / Дівчино моя хороша, / Вишня наливна!* (Малишко, 1986: 65).

Поєднання вставного компонента й однорідних членів створює епічність розповіді, наприклад: *Бувало, / У ніч в степу чи в росянисту рань / Закурить люлюку, розповість немало / Веселих чи суворих повідань* (Малишко, 1986: 87).

Усі відтінки відчуттів можна передати завдяки декільком відокремленим членам: *Нові чуття, не зріднені з журбою, / Оdkрилися, як невідомий клад...* (Малишко, 1986: 266).

Важлива роль складних синтаксичних одиниць у тестах письменника. Різноманітність поліпредикативних одиниць дає можливість авторові вибирати найбільш вдалі конструкції в конкретній комунікативній ситуації.

Складносурядні речення традиційно вживаються для зображення картин природи. Залучення тих чи тих сполучників сурядності дозволяє передати такі відношення, які запрограмовані письменником. Найпродуктивніше А. С. Малишко вживає складносурядні речення з єднальними

сполучниками, завдяки яким передається значення одночасності, наприклад: *Шепочеться діброва, / Та вечірні плинуть небеса, / Та зоря палає малинова, / Як твоя косинка, не згаса* (Малишко, 1986: 159); *І колишеться м'ята, / І тремтить далина, / І доріг тих багато, / А Вітчизна – одна* (Малишко, 1986: 167).

Для зображення картин природи залучаються складносурядні речення із зіставно-протиставними сполучниками, вони дозволяють передати паралельно існуючі явища, як-от: *На Коростень побігла залізниця, / А над степами встало чисте небо, / І гомонить широке Подніпров'я, / Лісів дзвінкх осінні багрянці* (Малишко, 1986: 172);

Поряд зі складносурядними одиницями найпродуктивнішими реченнями для зображення природи є безсполучникові конструкції. Перерахування декількох явищ, об'єктів викликає в уяві широкомасштабну зорову картину. Спостерігаймо: *За шуміли дві тополі, / За ярами вітер зник* (Малишко, 1986: 57); *Половіє в полі жито, / Сонце падає в траву, / Коней ковані копита / Б'ють дорогу степову* (Малишко, 1986: 57); *Пахло літо в ясній передгроззі, / Наша яблуня кинула цвіт* (Малишко, 1986: 64); *Ліси виносять виточені жолуді, / Земля живе і вимага пісень, / Підводиться земний, великий полудень, / Моєї доли ясний першодень* (Малишко, 1986: 116). Відсутність сполучників динамізує розповідь, дає можливість не розпорошувати увагу на додаткові компоненти, як-от: *Гроза пройшла за обрієм високим, / Шумлять озера хвилею на схід, / Встає гілля, налите синім соком, / І ярина, і яблуневий плід* (Малишко, 1986: 124); *Гуси над нею летять і курликають, / Грім упада, ударяючи глухо, / Осінь сідає від спраги великої / Коси змочити чи випити кухоль* (Малишко, 1986: 259).

Складнопідрядні речення в українській мові виявляють найбільшу семантичну різноманітність.

Кількісне й семантичне багатство складнопідрядних одиниць спричинило різні підходи до класифікації цих речень. Традиційним є поділ на одиниці розчленованої і нерозчленованої структур. Нерозчленовані одиниці дають можливість передати характеристики, які сприймаються як складна цілісність. Визначальним для реалізації є вид підрядної частини. Речення з підрядними означальними передають атрибутивні характеристики, наприклад: *Дівчину, що названа Маринка, / На своїм шляху не обмину* (Малишко, 1986: 164); *В годину синьозору, / Де сніжні крутїї, / Посередині бору / Побачили її* (Малишко, 1986: 210). Займенниково-співвідносні підрядні частини мають ефект замовчування, інтриги,

який створюється за допомогою корелятивної пари, як-от: *Там, де клени стоять обійнявшись, із першим сніжком на чолі, / Ти з крила самолёта упала в обійми гарячі землі* (Малишко, 1986: 214).

Аналіз засвідчив, що для поезій А. С. Малишка характерним є вживання складнопідрядних речень розчленованого типу, в яких підрядні частини виражають різноманітні обставинні значення. Такі одиниці вводяться автором для називання місця подій: *Де кипуча водяна просторінь, / В'яне день* (Малишко, 1986: 61); *Ми удвох проходимо полями, / Де гречками пахне гаряче* (Малишко, 1986: 67).

Часові поняття можуть передаватися завдяки підрядній часовій, наприклад: *Але коли минеться мука / Шукань і визначень на все, / Він прийде, в серце знов постука, / Гарячі барви принесе* (Малишко, 1986: 269); *А як лід по ріках сколеться, / То дугами повесні / На майдани та околиці / Понесу свої пісні* (Малишко, 1986: 215).

Значення мети реалізується в складнопідрядних реченнях з підрядною мети: *Сам посадив гіллясте смереча, / Щоб вирросло зелене серед літа, / Щоб кроною шуміло на півсвіту, / Весною красувалось, як дівча* (Малишко, 1986: 151); *Ягідками нагодую, / Знамено розшию, / Щоб чорняву, молодую / Взяли в Коломию* (Малишко, 1986: 236).

Складні конструкції залучаються і для передачі причинових відношень: *Розшумувуйся, зелений дубе, / Як весінній перегрім, / Бо заграли голосисті труби на кордоні грозівім* (Малишко, 1986: 168); і для вираження допустових характеристик: *Хоч день поліг на сконі, / Розлив небес криницю, / Та мчать гривасті коні / Рожеву колісницю* (Малишко, 1986: 257).

Смислове навантаження синтаксичної одиниці збільшується, коли утворюється багатокомпонентне складнопідрядне речення: значна кількість

предикативних частин дозволяє передати градацію, накопичення характеристик. Такі речення в поетичних творах А. С. Малишка не часто вживані, але уможливають створення широкої епічної картини, наприклад: *Минуло днів і вечорів немало / З тих пір, як проходив Охрім, бувало, / І в Листвяниці, і по других краях, / Як, в постолі обувши свого пана, / Спалили дві гуральні спозарана / І головешки кинули на шлях* (Малишко, 1986: 178); *І там, де одквітла ожина, / Згадай на шляху вороття, / Що в тебе є мати, дружина, / Чорняве утішне дитя* (Малишко, 1986: 243).

Подібну функцію виконують і складні синтаксичні конструкції з різними типами й видами зв'язку, але вони ще більше розширюють семантику речення за рахунок уведення різних зв'язків.

Поєднання безсполучникового й сурядного зв'язків традиційне для передачі візуальних картин природи, наприклад: *Зима завітала, снігів намело, / В облогу взяли сніговії, / І тепла сніжинка летить на чоло, / Дівчатам заіскрює вії* (Малишко, 1986: 127); *Наснилось: небеса й долини / Горять багрянцем весняним / І ключ у небі лине й лине, / Як сон, як молодість, як дим* (Малишко, 1986: 166).

Залучення сурядного й підрядного зв'язків спостерігається, коли необхідно передати психологічний стан героя, як-от: *І начебто замилюється око, / Та не минеться гіркота досад, / Бо ти предстанеш тиха, одинока, / І знову землю, вітер і потоки / Я поверну назад, назад, назад!* (Малишко, 1986: 254).

Отже, поетичний синтаксис А. С. Малишка характеризується багатством і різноманітністю синтаксичних одиниць, що уможливорює передачу психологічного стану героя й авторського бачення зображуваного.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Малишко А. Твори : в п'яти томах. Київ : Дніпро, 1986. Том 1: Поезії. 430 с.
2. Загнітко А. П. Теоретична грамати́ка сучасної української мови: Морфологія. Синтаксис. Донецьк, 2011. 991 с.

REFERENCES

1. Andriy Malysenko. Tvory v piaty tomakh T. 1. Poezii. [Works in five volumes. Volume 1: Use a volume that you want to use Poetry]. Kyiv: Dnipro, 1986. 430 p. [in Ukrainian].
2. Zagnitko A. P. Teoretychna hramatyka suchasnoi ukrainiskoi movy: Morfolohiia. Syntaksys [Theoretical grammar of modern Ukrainian language: Morphology. Syntax]. Donetsk, 2011. 991 p. [in Ukrainian].